

κῆν τινα βεβαιότητα, ἀλλὰ ἀπλῆν πιθανότητα: ἢ ἂν θέ-
λης ἀποδείξεις δι' ἀναλογίας. Καθότι αὕτη ἀγνοεῖ ὅλο-
τελῆς, ἂν αὕτη ἢ ἀσθενεία ἔχη, ἢ μὴ, ἀναγκαίαν ἀ-
ναφορὰν μετὰ τοῦτο τὸ φάρμακόν. Εἶτα καὶ ἂν τοῦτο ἦν
εἰς αὐτὴν γνωστὸν, ἢ θελεν ἀγνοεῖ ἕτι τὸν τε βαθμὸν τῆς δυ-
νάμειος τοῦ φαρμάκου καὶ τὸν βαθμὸν τῆς ἀσθενείας,
καὶ ἐπομένως καὶ τὴν ἔκβασιν τῆς θεραπείας. Εἰς τινὰς
ὅμως τῶν ἀσθενειῶν ἡ ἰατρικὴ ἔχει λόγους δυνατωτέρους
πρὸς θεραπείαν, ἢ πρὸς τὴν μὴ, καὶ τὸ ἀνάπαλιον εἰς τινὰς
ἄλλας. Ἄν ὅμως ἀπάνταχοι ἄλλοθι οἱ βαθμοὶ τῆς πι-
θανότητος κρέμονται ὡς ἐκ τῆς πολυπειρίας καὶ κρίσεως
τοῦ θεωρητοῦ, κατ' ἐξοχὴν ὅμως ἐνταῦθα εἰς τὴν ἰα-
τρικὴν.

Ἡ πραγματεία πάλιν εἶναι οὐδὲν ἄλλο, ἢ φιλή
πιθανολογία.

Τὰ κριτήρια τῶν ἀνθρώπων εἶναι οὐδὲν ἄλλο, εἰμὴ
πιθανολογία. Καθότι ἡ μεγαλητέρα ποιηὴ: οἷα εἶναι ὁ
θάνατος, δίδεται διὰ τὴν μαρτυρίαν ἑνὸς ἢ δύο μαρτύ-
ρων, οἵτινες δηλονότι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κινουῦνται ἐκ
τοῦ συμφέροντος. Τὸ δὲ κριτήριον τῶν ἡμετέρων δεσπο-
τικῶν αἶρει ζωὴν ἀνθρώπου καὶ διὰ φιλῆς μόνον ὑποψίας:
τουτέστι χωρὶς ναὶ λάβη παραμικρὰν πληροφορίαν τοῦ,
ἂν ὁ κρινόμενος ἦναι ἢ μὴ ἔνοχος

199. Παρατηρητέον ὅμως ὅτι ἕτε τοῦ πιθανόν, ἕτε τὸ
ἀμφιβαλλόμενον, ἕτε τὸ βέβαιον εἶναι καθ' ἑαυτὰ τοιαῦτα,
ἀλλ' ἀναφορικὰ: τουτέστιν ὡς πρὸς τὸν ἔχοντα τὴν γνώσιν.
Καθότι ὅπερ δι' ἐμέ εἶναι ἀναγκαίως βέβαιον, τοῦτο δι' ἄλλον
μὲν εἶναι πιθανόν, δι' ἄλλον δ' ἀμφιβαλλόμενον, καὶ δι' ἄλ-

λον ἀδύνατον, καὶ τὸ ἀνάπαλιν. Οὕτω τὴν κίνησιν τῆς γῆς ἄλλοι μὲν τὴν ἔχουσιν ὡς βεβαίαν, ἄλλοι δὲ ὡς πιθανήν, ἄλλοι ὡς ἀμφιβαλλομένην καὶ ἄλλοι ὡς ἀδύνατον, νομίζοντες μωροῦς, ὅσοι δοξάζουσι τὸ ἐναντίον. Ἦθελε λεχθῆ καὶ περὶ τῶν ἀντιπόδων καὶ ἄλλων πολλῶν.

Ἡ ἀμάθεια, αἱ προλήψεις, τὰ πάθη, τὸ συμφέρον, καὶ ἡ φιλαυτία εἶναι δεσπότες σκληροὶ, οἵτινες καταθλίβουσι τοὺς θνητοὺς νὰ δοξάζωσι διαφόρως καὶ ἐναντίως περὶ ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος.

200. Ἐκτὸς ὅμως τῶν δύο κριτηρίων τῆς ἀληθείας: τῆς ταυτότητος λέγω καὶ ἀντιφάσεως (186), ἡμεῖς ἔχομεν καὶ ἄλλο τρίτον: τὴν συνείδησιν (50), ἣτις τῷ ὄντι εἶναι κριτήριον τῶν κριτηρίων, πλὴν ὅχι κοινὸν ὡς ἡ ταυτότης καὶ ἡ ἀντίφασις, ἀλλ' ἴδιον ἐνὶ ἐκάσῳ. Οὕτως ἅπαντα τὰ ἐμὰ αἰσθήματα εἶναι μεταφυσικῶς βέβαια δι' ἐμὲ, καὶ εἶναι ἀδύνατον νὰ ἔχωσιν ἄλλως. Εἶναι, φερ' εἰπεῖν, ἀδύνατον εἰς ἐμὲ αἰσθανόμενος τῆς γλυκύτητος τοῦ μέλιτος, νὰ ἀμφιβάλλω, ἂν αἰσθάνωμαι, καὶ ὅταν πονῶ, ὅτι πονῶ, καὶ ὅταν χαίρω, ὅτι χαίρω κτλ. Καὶ ἅπασαι αἱ ἐμαὶ γνώσεις εἶναι μεταφυσικῶς βέβαιαι δι' ἐμὲ, καὶ εἶναι ἀδύνατον νὰ ἔχωσιν ἄλλως πως. Εἶναι, φερ' εἰπεῖν, ἀδύνατον εἰς ἐμὲ, διανοούμενος τὴν ἔκτασιν τοῦ σώματος, νὰ ἀμφιβάλλω περὶ τῆς βεβαιότητος τοῦ πράγματος, καὶ ἔτι ὅταν ἀμφιβάλλω, ὅτι ἀμφιβάλλω. Καὶ ἂν ἡ ψυχὴ ἐκάστου δὲν ἐγίνωσκε τὰ ἑαυτῆς αἰσθήματα ἢ διανοήματα, ἦθελεν εἶναι ἀναίσθητος καὶ ἄνοος, ἐν ᾧ ἕκαστος συννοεῖ τὸ ἐναντίον.

Ἄν ὅμως ἕκαστος ἔχη μεταφυσικὴν βεβαιότητα περὶ

τῶν ἑαυτοῦ αἰσθημάτων καὶ νοημάτων, οἱ λοιποὶ ἔχουσι περὶ αὐτῶν οὔτε φυσικὴν, οὔτε ἠθικὴν βεβαιότητα πολλάκις.

201. Δίδεται δ' ὅμως ὑπὸ τῶν μεταφυσικῶν καὶ δεύτερον μερικὸν κριτήριον τῆς ἀληθείας: αἱ αἰσθήσεις, ὧν ἕνεκα δηλαδὴ ἕκαστος γινώσκει τὴν ὑπαρξίν τῶν σωμάτων καὶ τὰς ποιότητας αὐτῶν (135): ὁ ἕστι διὰ τῶν ἰδίων διαθέσεων ἐξέρχεται τις ἔξωθεν αὐτοῦ. Καὶ οὗτος εἶναι ὁ λόγος, δι' ὃν ἕκαστος ἡμῶν ἔχει πλείονα τὴν πληροφορίαν, ὅταν αὐτὸς μόνος ἰδῇ τὸ πρᾶγμα, ἢ εἰς τὴν ἀφήγησιν τὴν ὑπὸ τῶν ἄλλων γενομένην.

Εἰς τοῦτο ὅμως τὸ εἶδος τῶν γνώσεων, λέγω ἐγὼ, ὄχι μόνον ἡμεῖς, δὲν ἔχομεν μεταφυσικὴν βεβαιότητα, ἀλλ' ἐνίοτε οὔτε φυσικὴν, καὶ ἴσως οὔτε ἠθικὴν. Καθ' ὅτι πολλάκις ἡμεῖς διὰ τῶν αἰσθήσεων ἀποφασίζομεν τὴν περίπτωσιν, εἴτα εἰς τὸ μετέπειτα θέλομεν τὸ ἐναντίον. Οὕτως εἰσερχόμενος τις εἰς τὸ λουτρόν, ἀποφασίζει θερμὴν τὴν παρασάδα, καὶ εἰς τὸ μετέπειτα ἐξερχόμενος τὴν θέλει ψυχρὰν, ἐν ᾧ ἐκείνη ἀδυνατεῖ νὰ ἔχη δύσ ἐναντίας ποιότητας. . . καὶ εἰς ἰκτερικὸς ἀποφασίζει ὠχρότητα καθ' ὅλων τῶν ἀντικειμένων, ἐν ᾧ οἱ λοιποὶ θέλουσι τὸ ἐναντίον. . . καὶ εἰς ἀσθενὴς ἀποφασίζει πεκρίαν καθ' ὅλων τῶν φαγητῶν, ἐν ᾧ οἱ λοιποὶ θέλουσι τὸ ἐναντίον. . . καὶ ἅπαντες οἱ ὀνειροπολοῦντες εἶναι πεπεισμένοι ὅτι ἐφάπτονται ἀντιτύπων σωματίων, καὶ ἀφ' οὗ ἐξυπνήσωσι γινώσκουσιν οὗτοι αὐτοὶ τὴν ἑαυτῶν ἀπάτην. Καὶ οὗτος εἶναι ὁ λόγος, δι' ὃν πολλοὶ ἠρνήθησαν τὴν ὑπαρξίν τῶν σωμάτων. . . διότι λέγω ἡμεῖς εἰς

πᾶν βῆμα εἴμεθα ἠπάτημένοι; ὅπερ δηλαδὴ εἶναι μὴ ἀλήθεια (141).

202. Ἐπειτα εἰπόντων ἡμῶν ὅτι πᾶν βέβαιον εἶναι καὶ ἀληθές (189), τοῦτο ἦν τὸ ἐν ἀρχῇ αἰτεῖσθαι, εἴτε ὑπόθεσις τοῦ ζητουμένου. Καθότι εἶναι ἀληθές ἔτι τὸ σῶμα εἶναι ἕκτατον καὶ ἀδιαχώρητον ἔτι πλὴν σωπηλῶς ποῖς ὑποτιθέμεθα ὅτι τὸ σῶμα εἶναι μὴ ἰδέα, ἀλλ' ὄν αὐθύπαρκτον ἔξωθεν ἡμῶν κείμενον, ἔχον τὰς ιδιότητας ἕκτατον καὶ ἀδιαχώρητον. Ἄλλ' — ἐπειδὴ καὶ ἡμεῖς ἀπεκτήσαμεν τὰς ιδέας ἕκτατον καὶ ἀδιαχώρητον διὰ τῶν αἰσθήσεων, αἵτινες εἶναι ἀπατηλαὶ (201), ἢ ὀρθότερον εἰπεῖν εἶναι διαθέσεις τῆς ἡμετέρας ψυχῆς ἔτι οἶδεν, ἂν τῷ ὄντι ὑπάρχη ἔξωθεν ἡμῶν ἕκτασις καὶ ἀδιαχώρητον; Καὶ ἂν δὲν ὑπάρχη. . . δῆλον ὅτι ἡμεῖς ἐσμεν ἐψευσμένοι. Ὅλως πρὸς ὑπαρξίν τῆς ἀληθείας εἶναι ἀνάγκη ἔχει μόνον ἢ ἰδέα τοῦ ὑποκειμένου νὰ περιέχη ἢ νὰ ἦναι ἴση μὲ τὴν ἰδέαν τοῦ κατηγορουμένου (189) ἢ ἀλλὰ καὶ τὸ ἰδεαζόμενον νὰ κῆται ἔξωθεν ἡμῶν; ὅπερ δῆλον ὅτι προαπαιτεῖ τὴν ὑπαρξίν τῶν σωμάτων. Καθότι ἂν ἢ ὑπαρξίς τῶν σωμάτων ἦναι ἀπάτη. . . ἅπασαι αἱ ἀνθρώπιναί γνώσεις θέλουσιν εἶναι χίμαιραι. . . δι' ὅ εἶναι ἀναγκαῖον τὸ πρόβλημα, ἂν ὑπάρχωσι σώματα.

Κ Ε Φ. Θ'.

Περὶ ὑπάρξεως σωμάτων.

203. Δ ὲν εἶδεται ἄλλο πρᾶγμα τοσοῦτον βέβαιον εἰς τὸ πλῆθος, καὶ τοσοῦτον ἀβέβαιον εἰς τοὺς φιλοσόφους, ὅσον ἡ ὑπαρξίς τῶν σωμάτων. Καὶ ὁ λόγος τούτου τοῦ φαινομένου εἶναι ὅτι τὸ μὲν πλῆθος ἀποφασίζει διὰ τῶν αἰσθήσεων, οἱ δὲ φιλόσοφοι διὰ τοῦ λογισμοῦ. Καὶ ἐπειδὴ αἱ μὲν αἰσθήσεις ἀκαταπαύτως διατίθενται ὑπὸ τῶν λεγομένων σωμάτων, τὸ δὲ λογιστικὸν ἀμοιρεῖ ὀλοτελῶς μέσων ἰδεῶν πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ὑπάρξεως αὐτῶν, τούτου ἕνεκεν οἱ μὲν φιλόσοφοι διαμένουσιν εἰς παντελῆ ἀγρυξίαν περὶ τῆς τῶν σωμάτων ὑπάρξεως, τὸ δὲ πλῆθος εὐρίσκεται εἰς πληρεσάτην πληροφορίαν περὶ τῆς ὑπάρξεως αὐτῶν, ὥστε καὶ μικρὰ περὶ τούτου ἀμφιβολία νὰ νομίζεται παρ' αὐτοῖς ἄνοια. "Αν ὅμως καὶ αὐτοὶ ἐξέταζον μικρόν τι τὸ πρᾶγμα, ἤθελον πέσοι εἰς τὴν ὁμοίαν ἀγρυξίαν μὲ τούτους φιλοσόφους.

Πόθεν - ἄραγε ἡμεῖς ἀποφασίζομεν τὴν ὑπαρξίαν τῶν σωμάτων; Ἐκ τῶν ποιότητων αὐτῶν βέβαια (135). Ἀλλ' - αἱ ποιότητες τῶν σωμάτων τί ἄλλο εἶναι, ἢ διαθέσεις τῆς ἡμετέρας ψυχῆς (141); "Ὡς αἱ διαθέσεις τῆς ἡμετέρας ψυχῆς εἶναι τὸ λεγόμενον ὑπὸ τῶν κοινῶν σώμα. Ἀλλ' αἱ διαθέσεις τῆς ἡμετέρας ψυχῆς κεῖνται ὄχι ἔξωθεν ἡμῶν, ἄρα οὔτε τὸ σῶμα. Καθότι ἂν ἡμεῖς ἤμεν ἐξερρημένοι διόλου αἰσθημάτων ἢ διαθέσεων, ἤθε-

λαμεν εἶσθαι εἰς παντελῆ ἄγνοιαν τῶν σωμάτων. Ἡμεῖς, φέρειν εἰπεῖν, ὀνομάζομεν χιόνα τι λευκόν, ψυχρόν, βαρύν, κτξ. ἢ ἂν θέλης αἰσθήσεις τινάς: λευκότητα, ψυχρότητα, βαρύτητα, κτξ. Ὡς ἂν ἀφαιρέσω τὰς αἰσθήσεις τῆς ὀράσεως καὶ ἀφῆς, ἐγὼ δὲν θέλω ἔχει πλέον ιδέαν τινὰ τῆς χιόνος. Ἡ ὑπαρξίς λοιπὸν τῆς χιόνος, ἔξωθεν ἐμοῦ, εἶναι οὐδὲν ἄλλο, ἢ τῆς ἐμῆς ψυχῆς διαθέσεις, ἀναφερόμεναι αὐταὶ αὐταὶ εἰς τὰ ἔξω. Ἴδου λοιπὸν ὁ λόγος, δι' ὑπερ᾿ ἅπαντες οἱ μεταφυσικοὶ ὁμολογοῦσιν ἄνευ τινὸς συζολῆς, ὅτι εὐρίσκονται εἰς παντελῆ ἄγνοιαν περὶ τῆς τῶν σωμάτων ὑπάρξεως.

204: Γεώργιος ὅμως ὁ Βερκελεὺς θέλει ὄχι μόνον ἀναπόδεικτον τὴν τῶν σωμάτων ὑπαρξίν, ἀλλὰ καὶ βεβαίαν τὴν τούτων ἀνυπαρξίαν, καὶ ὅτι τὰ λεγόμενα σώματα εἶναι οὐδὲν ἄλλο, ἢ φαντάσματα.

»Καὶ ἰδοὺ πῶς οὗτος συλλογίζεται. Ἡμεῖς, λέγει ἑαυτὸς, δὲν ἔχομεν γνῶσιν τῆς τῶν σωμάτων ὑπάρξεως ἄλλοθεν, εἰμὴ ἐκ τῶν ποιότητων αὐτῶν (135). Καθ' ὅτι ἢ χιὼν, φέρειν εἰπεῖν, δι' ἐμὲ δὲν εἶναι ἄλλοτι, εἰμὴ ἢ τι λευκόν, ψυχρόν, βαρύν, κτξ, καὶ ἀπούσης τῆς λευκότητος, ψυχρότητος, κτξ, οὔτε χιὼν ἢ θελεν ὑπάρχει ἢ δι' ἐμέ. Ἄλλ' αἱ ποιότητες τῶν σωμάτων, ὡς εἶδομεν (141), καὶ ὡς ἕκαστος ἐρευνῶν τὸ πρᾶγμα ἐν ἑαυτῷ ἢ θελε λάβοι πᾶσαν βεβαιότητα, εἶναι οὐδὲν ἄλλο, ἢ ἢ ἡμέτερα αἰσθήματα, εἴτε διαθέσεις τῆς ἡμετέρας ψυχῆς. Ὡς τὰ ὑπὸ πάντων λεγόμενα σώματα εἶναι οὐδὲν ἄλλο, ἢ διαθέσεις τῆς ἡμετέρας ψυχῆς. Ἄλλ' ἢ ἢ ψυχὴ ἡμῶν εὐρίσκεται ὄχι ἔξωθεν ἡμῶν, ἄρα καὶ τὰ

ἡσώματα κεῖνται ἐντὸς ἡμῶν: ὅ ἐστιν εἶναι ἀνύπαρκτα, ἢ εἴτε φαντάσματα.

Ἰδανικούς λοιπὸν ὀνομάζω ὅσους δοξάζουσι τὴν ἀνυπαρξίαν τῶν σωμάτων, καὶ πραγματικούς, ὅσους ἔχουσι δόξαν ἐναντίαν, καὶ Ἰδανικισμόν τὸ σύστημα αὐτῶν.

205. Σχεδὸν λοιπὸν ἅπαντες οἱ φιλόσοφοι εἶναι πραγματικοί, καὶ κλίνουσι νὰ δοξάζωσιν ὡς βεβαίαν τὴν ὑπαρξίν τῶν σωμάτων, ὁμολογοῦσιν ὅμως ἐνταυτῷ πῶς εἶναι ἀναπόδεικτος ἡ τούτων ὑπαρξίς, ὡς ἔχουσα δηλονότι διὰ κριτήριον τὰς αἰσθήσεις (201). Δὲν ἔλλειψαν ὅμως καίτινες, ὡς καὶ ὁ ἡμέτερος Εὐγένειος (α), νὰ προσρέξωσιν εἰς αὐτὸν τὸν Θεὸν διὰ νὰ ἀποδείξωσι τὴν ὑπαρξίν αὐτῶν, εἰς ὅπερ ἀπαρεσκόμενος ὁ τοῦ Ἀρβήρτου λέγει (β). »Ολοὶ οἱ φιλόσοφοι συμφωνοῦσιν ὅτι ἡ ἡμετέρα ἠρησικὴ κλίσις περὶ τῆς καταφάσεως τῆς τῶν σωμάτων ὑπάρξεως εἶναι ἀνίκητος. Ἐκεῖνοι ὅμως οἵτινες σοχάζονται τὰς ἡμετέρας αἰσθήσεις ὡς ἀπόδειξιν, ἔχουσι οὐδὲν ἄλλο ἐπιχείρημα, εἰμὴ τὸ, ὁ Θεὸς ἤθελε μᾶς ἁπατᾶν, ἂν αἱ ἡμέτεραι αἰσθήσεις δὲν ἐπαρέσαινόν εἰς ἡμᾶς ἄλλο, εἰμὴ φαντασά. Πλὴν οὗτοι οἱ φιλόσοφοι: οἱ οὕτω λέγω διανοούμενοι πίπτουσιν εἰς δύο ἄτοπα: ἁ. ὅτι ἀποδεικνύουσι μίαν εὐθεΐαν καὶ πρώτην ἀλήθειαν

(α) Ἐν ἔμῳ αἱ αἰσθήσεις ἡμῶν ἀπατῶσιν ἡμᾶς, ἢ ὑπερτάτη σοφία ἀντιπίπτει ἂν, ὡς ἐπιτρέπουσα ἀθλίως ἀπατασθᾶν τὰ δὴ μπουργήματα αὐτῆς.

(β) Μίγματα φιλοσοφ. τόμ. δ'.

»δὲ ἀνακαμπτικῆς αἰτίας : τουτέστι τὴν ὑπαρξίν τῶν σωμά-
 »των διὰ τῆς ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ, ἐν ᾧ ἔπρεπε μάλιστα,
 »ὡς γενικῶς ἐποίηται ἅπαντα τὰ σχολεῖα τῆς φιλοσοφίας,
 »να κάμωσι τὸ ἐναντίον : τουτέστι να ζητήσωσι εἰς τὴν
 »ὑπαρξίν τῶν σωμάτων λόγους τῆς τοῦ Θεοῦ ὑπάρξεως
 ».. β'. ὅτι σοχάζονται πῶς δύναται να καταπείσωσιν
 »ἓνα πεισματώδη φιλόσοφον διὰ μόνου τοῦ λόγου τοῦ, ὃ
 »Θεὸς ἤθελε μᾶς ἀπατήσοι, ἅνθρωπος ἢ
 »τῶν σωμάτων ἀνυπαρξία. Ἐγὼ, ἤθελεν ἀπο-
 »κριθῆναι ἐκεῖνος, γινώσκων τὴν ὑπαρξίν ἐνὸς πρώτου ὄν-
 »τος, πλην ἤθελεν εἶναι τῷ ὄντι ὑβρις εἰς αὐτὸ τὸ να
 »ἀποδώσῃ τις εἰς αὐτὸ τὰς ἡμετέρας ἀπάτας. Καὶ ἵνα
 »μὴ δοξάζῃ τις αὐτὰς ὡς ἔργον Θεοῦ, ἱκανὸν εἶναι να
 »σοχασθῆναι ὅτι ἐκεῖνος εἶναι ἰσχυρώτατος, ὥστε να διε-
 »γείρῃ εἰς ἡμᾶς αἰσθήματα, χωρὶς να εὑρίσκηται τι,
 »πλην αὐτοῦ, ἔξωθεν ἡμῶν διεγείρον εἰς ἡμᾶς αἰσθή-
 »ματα. Ἦν δ' ἱκανὴ σμικρὰ σκέψις να σὲ ἐμποδίση,
 »ὡς καὶ ἐμὲ, ἐκ τῆς ταχείας καταφάσεως. Καθότι - συ-
 »νόμολογεῖς ἰδίῳι χείλεσιν ὅτι αἱ αἰσθήσεις μου μὲ ἀπα-
 »τοῦσι συχνάκις; Τίνος - ἕνεκεν λοιπὸν να μὴν μὲ ἀ-
 »πατῶσι διὰ πάντα; Ταύτην - τὴν ζωηρότητα, ταύτην
 »τὴν συμφωνίαν, τούτους τοὺς συσκιασμοὺς, ταύτας τὰς ἀ-
 »κουσίας διαθέσεις, αἵτινες σὲ μεταφέρουσιν ἀπὸ τοῦ
 »πραγματικοῦ αἰσθήματος εἰς τὸ ἀντικείμενον, δὲν ἐδο-
 »κίμασα ἐγὼ μυριάκις ἐν καιρῷ ὕπνου; Τίνος - ἕνεκεν
 »λοιπὸν να μὴν εἶναι ἡ ζωὴ ἡμῶν εἰς ὕπνον πλέον συν-
 »εχῆς καὶ πλέον βαθύς, ἔχων μόνου τὸ θλιβερόν κέρδος
 »τοῦ να καταλαμβάνῃ τις ἐπίστασι;

» Ἐτι ὅταν ἐγὼ θεωρήσω ὅποια εἶναι, κατὰ σέ, τὰ
 » ἀντικείμενα τῶν ἡμῶν αἰσθήσεων, ὅποιας ἐναντιώσεις
 » δὲν ἀπαντῶ εἰς τὴν ἀπόφασιν τοῦ, ὅτι τὰ σώματα διε-
 » γείρουσιν εἰς ἐμὲ αἰσθήματα! Δύο οὐσίαι τοσοῦτον διη-
 » ρημέναι ἀλλήλων: ὡς τὸ πνεῦμα καὶ ἡ ὕλη, διηρημέναι
 » λέγω ἀλλήλων κατ' ἀπειρον διάστασιν, πῶς δύνανται νὰ
 » ἐνεργῶσι πρὸς ἀλλήλας, ὅπερ εἶναι ἀναγκαῖον διὰ νὰ
 » λάβῃ ἡ ψυχὴ ἰδέαν τοῦ σώματος!

» Ἐπειτα – ὅποια εἶναι αὕτη ἡ ὕλη, ἧς περ σὺ σοχά-
 » ζεσαι ὅτι αἱ αἰσθήσεις σου ἔχουσι διακεκριμένην ἔννοιαν;
 » εἰπέ μοι – ὅποια ἦναι τὰ στοιχεῖα ἢ τὰ ἄτομα τῶν σωμά-
 » των; Σὺ ἀδυνατεῖς νὰ ἐκφωνήσῃς, ὅποια εἶναι. Καθότι
 » ἂν αὐτὰ ἦσαν σώματα, ἔπρεπε καὶ αὐτὰ νὰ ἔχωσι μέρη
 » ἢ στοιχεῖα, καὶ ἐπομένως δὲν ἤθελον εἶσθαι ταῦτα τὰ
 » ζητούμενα. . . εἰδὲ – καὶ δὲν εἶναι, πῶς σὺ ἀποφασίζεις
 » ὅτι τὸ ἄθροισμα τῶν τοιούτων στοιχείων: τῶν μὴ ὑλικῶν
 » δηλονότι, δύναται νὰ ἐκτελέσῃ, ὅπερ σὺ ὀνομάζεις ὕ-
 » λην; Νομίζεις σύνθετον ἓν σῶμα ἐξ ἄλλων σωμάτων,
 » καὶ τοῦτο ἐπ' ἀπειρον! Ἀλλὰ – δὲν εἶναι, εἰπέ μοι, ὄν
 » ἀνυπόπαρκτον, πᾶν τὸ ὄν σύνθετον ἐξ ἀγνώστων, ἢ ὄρ-
 » θότερον εἰπεῖν ἐξ ἀνυπόπαρκτων μερῶν ὡς μὴ ὑφισταμένων
 » καθ' ἑαυτὰ, ἀλλὰ λαμβανόντων ὑπαρξιν κατ' αὐτὴν τὴν
 » πρὸς ἀλλήλα ἐνωσιν; Ἀντί – λοιπὸν νὰ ἐναγκαλιζώμαι
 » τοσαύτας ἐναντιότητας, δὲν εἶναι ἀπλούστερον καὶ λογι-
 » κώτερον τὸ νὰ δοξάζω τὴν ὕλην οὐδὲν ἄλλο, εἰμὴ ἐν
 » φαινόμενον, μίαν ἀπάτην τῶν ἡμετέρων αἰσθήσεων, καὶ
 » ὅτι δὲν εὐρίσκεται τι ἕξωθεν ἡμῶν ὁμοιον μὲ ἐκεῖνο, ὅ-
 » περ φαίνεται ἐν ἡμῖν; Ἐγὼ δὲν γινώσκω εἰς τὸν κό-

»σμον ἄλλο, εἰμὴ μόνον ἐν εἶδος οὐσίας. Ἐγὼ βλέπω, οὐδὲν ἄλλο, εἰμὴ τὸν Θεὸν καίτινα ἔντα λογικὰ, καὶ ἴσως οὐδὲν ἕτερον, εἰμὴ τὸν Θεὸν καὶ ἐμὲ μόνον.»

Εἶναι ὅμως ἀσεΐα καὶ ἡ τοῦ Διογένης πρὸς τὸν Ζήνωνα ἀπόκρισις τὸν τῆν κίνησιν ἀρνούμενου. Καθότι αὐτὸς ἀντὶ τῆς ἀποκριθῆ, ἐπεριπάτησε, ἐνναῶν δηλαδὴ διὰ τοῦτου ὅτι τοῦτό ἐστι κίνησις. Ἐπρεπεν ὅμως ὁ Διογένης εἰς τὴν ἀποκριθῆ εἰς τὴν ἐρώτησιν τοῦ Ζήνωνος, καὶ ὄχι εἰς ὅπερ δὲν ἠρωτᾶτο. Ἐκεῖνος λέγω δὲν ἠρνεῖτο ὅτι δὲν ἔβλεπε κίνησιν ἢ ἀλλ' ἐζήτει, ἂν ἡ ὀρωμένη κίνησις ἦν πραγματικὴ ἢ φάντασμα τι. Ὡς ὁ Διογένης διὰ φαντάσματος ἠθέλησε καὶ ἀνατρέψῃ τὴν δόξαν τῶν φαντασμάτων!

Ὁ δὲ Μαλεμβράγχης θέλει τὴν ὑπαρξιν τῶν σωμάτων ὄχι εἰς ἄλλο, εἰμὴ διότι ὁ Μωϋσῆς διηγείται ὅτι ὁ Θεὸς ἐδημιούργησεν αὐτὰ, πλην ὅτι ἡμεῖς δὲν δυνάμεθα καὶ τὰ γνωρίσωμεν, οὔτε δύναμις τις ἡμετέρα διανοητικὴ δύναται ἀμέσως καὶ λάβῃ γινῶσιν αὐτῶν, καὶ ὅτι τὰ σώματα ὑφίστανται ἐν τῷ νοῦ τοῦ Θεοῦ. Ὁ Βερκελεὺς ὅμως διισχυρίζεται ὅτι ἡ ἰσορία τοῦ Μωϋσεως καλῶς θεωρουμένη δὲν ἀποδεικνύει τὴν ὑπαρξιν τῶν σωμάτων: ὅτι δηλονότι ὑφίστανται πραγματικῶς. Ἐπειτα - καὶ ὅσοι δοξάζουσι τὸς ἐμφύτους ἰδέας, τί ἄλλο δοξάζουσιν, ἢ τὸ ἀνύπαρκτον τῶν σωμάτων; Καθότι - ἂν αἱ ιδέαι ἐνυπάρχωσι ἐν τῇ ψυχῇ, καὶ ἂν τὰ αἰσθητά ἦναι ἀναμνήσεις εἰς τὸ πλέον ἠθέλου χρησιμεύσαι τὰ σώματα;

206. Μετὰ τὴν σύντομον λοιπὸν ταύτην ἔκθεσιν τῆς δόξης, ἢ ὀρθότερον εἰπεῖν τῆς ἀγνοίας τῶν μεταφυ-

σικῶν περὶ τῆς τῶν σωμάτων ὑπάρξεως, ἀκόλουθον εἶναι
 νὰ ἰδιῶμεν ἂν τὸ πρᾶγμα εἶναι τῷ ὄντι μυστήριον τῆς
 φύσεως.

Ὅτι ἡμεῖς ἔχομεν ἰδέας ἢ αἰσθήματα ἔστιν οὐδεὶς ὁ
 περὶ τούτου ἀμφιβάλλων, ὡς οὕσης ἐν ἐκάσῳ μάρτυρος
 ἀδεκάσου τῆς συνειδήσεως αὐτοῦ (200). Ὡς ἐγὼ ἔχω
 ἐν διδόμενον. Ὅτι πάλιν ἡμεῖς ἔχομεν ἰδέας ἢ αἰσθή-
 ματα, ἄπερ πρότερον δὲν εἶχομεν: ὁ ἔστιν ὅτι αἱ ἡμέτεραι
 ἰδέαι ἢ αἰσθήματα γεννῶνται, ἔστιν οὐδεὶς ὁ ἀμφιβάλλων,
 ὡς οὕσης ἐν ἐκάσῳ μάρτυρος ἀδεκάσου τῆς συνειδήσεως
 αὐτοῦ. Ὡς ἐγὼ ἔχω καὶ δεύτερον διδόμενον. Τὸ μόνον
 λοιπὸν ἄπορον εἶναι, ὅποιον εἶναι τὸ διεγείρον ἐν τῷ ἡ-
 μετέρῳ ἐγκεφάλῳ τὰς ἰδέας ἢ αἰσθήματα. Τοῦτο λοιπὸν
 ἤθελεν εἶναι ἐν τῶν τριῶν: ἢ ὁ Θεὸς, ἢ ἡ ψυχὴ, ἢ τὰ
 ἔξωθεν ἡμῶν σώματα.

» Εἶναι, λέγουσι καὶ αὐτοὶ οἱ τῶν σωμάτων ἀρνηταί,
 » δυνατὸν ἢ τὸ ὑψιστον ὄν νὰ παριστᾷ εἰς ἐμὲ τὰς ἰδέας τῶν
 » νομιζομένων σωμάτων, εἴτε διεγείρον εἰς ἐμὲ τὰς ἀντι-
 » λήψεις, εἴτε δανείζου μοι ἐκ τῆς οὐσίας αὐτοῦ, ἥτις
 » ἀποκαθίστησι τὸ πᾶν καταληπτὸν, ἢ (ὅπερ ἐστὶ τὸ δεύ-
 » τερον) ἢ ἐμὴ ψυχὴ νὰ συνέχη ἐν ἑαυτῇ ἐκ τῆς ἑαυτῆς
 » φύσεως πάσας τὰς ἰδέας, ὡς νὰ τὰς διεγείρη εἰς ἑαυ-
 » τὴν, ὅταν βούληται ἀπολύτως τῶν νομιζομένων σωμά-
 » των, ἢ τέλος πάντων (ὅπερ ἐστὶ τὸ τρίτον) σώματα αὐ-
 » θύπαρκτα ἔξωθεν ἡμῶν κείμενα νὰ διεγείρωσιν εἰς ἐμὲ
 » τὰ αἰσθήματα.»

Ἡ μόνη λοιπὸν καὶ κυρίως περὶ τοῦ πρώτου ἀπό-
 κρισις ἤθελεν εἶναι τὸ νὰ μὴν ἀποκριθῇ τις. Ὡς μὲναι ἢ

τοῦ δευτέρου ἔρευνα, ἐξ ἧς βέβαια προκύπτει καὶ ἡ τοῦ τρίτου.

Εἶναι ἐκτὸς πάσης ἀντιλογίας ὅτι αἱ τῶν σημάτων ποιότητες ἐνοικουῦσιν ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἐγκεφάλῳ, καὶ οὐδὲν ἄλλως ἐπὶ τῶν ἔξωθεν σωμάτων, οὔτε εἴναι τὰ σώματα τοιαῦτα (ἂν ἦναι), οἷα ἡμεῖς τὰ νομίζομεν (139). "Ὡς τὸ νὰ ἀποφασίστη τις τὴν ὑπαρξίν τιῶν σωμάτων ἐκ τῶν ποιότητων αὐτῶν, ἢ ἰδίων ἑαυτοῦ διαθέσεων, τοῦτο ἠθέληεν εἶναι ἀπάτη ψηλαφητή, ὡς δίδων ἀπόσπασιν εἰς τὰς ιδέας αὐτοῦ, καὶ μετενομάζων τὰς ἰδίας διαθέσεις ποιότητας ἢ γνωρίσματα σωμάτων, κειμένων ἔξωθεν αὐτοῦ. "Ἐπρεπεν ὅμως εἰς τοὺς ἰδανικούς νὰ ἐξηγήσωσιν εἰς ἡμᾶς τὸ, διατὶ οὕτων τῶν ιδεῶν ἢ αἰσθημάτων ἀπλῶν δημιουργημάτων τῆς ψυχῆς, αὕτη νὰ ἀδυνατῇ νὰ τὰ δημιουργήσῃ ὅταν θέλῃ, καὶ νὰ μὴν ἔχῃ χρεῖαν συνδρομῆς ἐκ τῶν λεγομένων ὑπὸ μὲν τῶν πραγματικῶν σωμάτων, ὑπὸ δ' αὐτῶν φαντασμάτων.

Καθότι δεδύσθω νὰ εὐρίσκηται ἐν τῷ κόσμῳ μηδὲν ἄλλο, ἐκτὸς τοῦ ἰδανικοῦ. Δεδύσθω ἅπαντα τὰ λεγόμενα σώματα νὰ ἦναι φαντάσματα: ὁ ἔστιν ἔσω μόνη πηγὴ τῶν ἀνθρωπίνων ιδεῶν ἢ ψυχῆ, ἔχουσα χρεῖαν συνδρομῆς πρὸς τὴν γένεσιν τῶν ιδεῶν οὐδενὸς ἄλλου. Ἀλλὰ-τίνος ἔνεκεν νὰ μὴν πλάττῃ ἡ ψυχὴ τοῦ ἰδανικοῦ τὰς ιδέας, ὅταν αὕτη θέλῃ, οὔτε νὰ ἔχῃ ἰσχύον νὰ ἀφανίσῃ τὰ ἑαυτῆς πλάσματα, ὅταν θέλῃ; Καθότι ἡ μὲν ψυχὴ τοῦ ἰδανικοῦ πλάττει καὶ τὸ φάντασμα "Ἡλιου· ἀλλὰ πότε; Ἐν ὀρισμένῳ χρόνῳ: τουτέστι τὴν ἡμέραν μόνον τῶν πραγματικῶν, καὶ ὀλοτελῶς τὴν νύκτα. . . πλὴν καὶ ἔτι πλεόν,

τὴν ἡμέραν οὔτε πρὸς ἄρκτον, οὔτε πρὸς μεσημβρίαν, ἀλλὰ τὸ μὲν πρῶτ' πρὸς ἀνατολὰς, τῇ δὲ μεσημβρία, μετουρανοῦντα, τῷ δὲ ἑσπέρας, πρὸς τὴν δύσιν. Καὶ πρὸς τούτοις ταῦτα πάντα ἐκτελεῖ ὄχι ἄνευ συμφωνίας τοῦ νὰ λείπωσιν ἄλλα φαντάσματα, νέφη λεγόμενα ὑπὸ τῶν πραγματικῶν. . . δεύτερον δὲ τοῦ νὰ μὴν ἦναι κεκλεισμένος αὐτὸς ὁ ἰδανικός ἐντὸς οἰκίας. . . καὶ τρίτον τοῦ νὰ μὴν ἔχη αὐτὸς κεκλεισμένα τὰ βλέφαρα αὐτοῦ. "Ὡς ἡ ψυχὴ τοῦ ἰδανικοῦ ἔχει μὲν τὴν δύναμιν τοῦ νὰ πλάττῃ τὰ φαντάσματα, πλὴν δεῖται περιστάσεων ὄχι ὀλίγων. Ἀλλὰ - τοῦτο τί ἄλλο, δέομαι, σημαίνει, εἰμὴ ἔτι ἡ ψυχὴ τοῦ ἰδανικοῦ κρῆνεται ἐξ ἀνυπάρκτων ὄντων: τουτέστι φαντασμάτων, ὅπερ ἐστὶν ὅτι καὶ αὐτὴ εἶναι μὴ ὄν; "Ὡς οὔτε τὰ σώματα ὑπάρχουσιν ἐν τοῖς οὔσιν, οὔτε ἡ ψυχὴ τοῦ ἰδανικοῦ. Οὔθεν ὡς οἱ πραγματικοὶ ἀμαρτάνουσιν ἀποφαίνοντες ὑπαρξιν εἰς τὰ σώματα, ὡς ἐκ τῶν ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ αὐτῶν αἰσθημάτων ἢ ἰδεῶν, οὔτω καὶ οἱ ἰδανικοὶ ἀποφασίζοντες ἀνυπαρξίαν εἰς αὐτὰ, χωρὶς πρῶτον νὰ ἀποδείξωσι τὴν ψυχὴν αὐτῶν ἀπόλυτον δημιουργὸν τῶν αἰσθημάτων ἢ ἰδεῶν.

"Ἐτι ὁ ἰδανικός ἔμαθεν ἐκ τῆς πείρας ὅτι φάντασμα τι: ἡ πείνα, προξενεῖ εἰς αὐτὸν αἶσθημα ἀπευκταῖον. . . ἔμαθεν ὡσαύτως ὅτι καὶ ἄλλο τι αἶσθημα: τὰ φαγητὰ, ἀφαιρεῖ τοῦτο τὸ κακὸν αἶσθημα. "Ὡς ἔπρεπε δυοῖν ἕτερον: ἢ ἡ ψυχὴ τοῦ ἰδανικοῦ νὰ μὴν πλάττῃ ὀλοτελῶς τὸ φάντασμα πείναν, ἢ καὶν ἀμέσως νὰ πλάττῃ τὸ φάντασμα φαγητὰ, ὥς ταῦτα νὰ ἀφανίζωσιν ἀμέσως τὸ κακὸν αἶσθημα: ἢ ἂν θέλῃς τὸν κακὸν τρόπον τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ. Ὁ ἰδανικός ὁμῶς ἐκτελεῖ οὐδέ-

τερου τούτων, ἀλλὰ καταφεύγει εἰς περισόσεις τινὰς πρὸς ἀπολύτρωσιν τοῦ κακοῦ, εἰς τρόπον ὅπου ἂν αὐταὶ δὲν συντρέξωσιν, αὐτὸς: ὁ δημιουργὸς λέγω αὐτῶν, ἔρχεται εἰς τὸ μὴ ὄν. Σιτοχασθῆτε τὴν φρόνησιν τοῦ ἰδανικοῦ. Αὐτὸς πλάττει φάντασμα: ἄνθρωπον λέγω ξιφήρη, εἶτα φεύγει ἀπ' αὐτοῦ μετὰ μεγάλην βίαν, καὶ ὄχι δι' ἄλλο, εἰμὴ μόνον καὶ μόνον διὰ τὸ μὴ πλάσσει αὐτὸς ἄλλο φάντασμα: τὴν πληγὴν, ἢ τὸν θάνατον, ἢ καὶ ἄλυσον, ὥστε τὸ δέσσει αὐτόν. Ἄλλ' - ἂν ὁ ξιφήρης ἦν ἀπλῶς φάντασμα ἔχον τὴν ἑαυτοῦ ὑπάρξιν ἐκ τῆς ψυχῆς μόνον τοῦ ἰδανικοῦ, διατὶ τὸ πλάττει ὁ ἰδανικός, ἢ πλάττων αὐτόν, τίνος ἕνεκεν ἀμέσως τὸ μὴ τὸν ἀφανίζη, ἀλλὰ τὸ ἀφανήζηται αὐτὸς ἀπ' ἐκείνου; Ἄλλὰ - τοῦτο τί ἄλλο σημαίνει, εἰμὴ ὅτι ἡ ψυχὴ τοῦ ἰδανικοῦ κρέμαται ἐξ ἀνυπάρκτων ὄντων: ὅ ἐστιν ὅτι καὶ αὐτὴ εἶναι μὴ ὄν;

Τέλος - πάντων ἂν τὰ αἰσθήματα ἦσαν πλάσματα τῆς ψυχῆς, τίνος ἕνεκεν ὁ ἰδανικός τὰ πλάττει πλάσματα ἀλγεινά; Καὶ διατὶ τὸ αὐτὸ φάντασμα ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ νῦν μὲν τὸ ἦναι ἡδονικόν, νῦν δ' ἀλγεινόν; Καθότι τὸ φάντασμα πῦρ τὸν μὲν χειμῶνα μακρόθεν, κατὰ τοὺς πραγματικούς, ὅν εἶναι ἡδονικόν, πλησίον δ', ἢ ἐφαπτόμενον ὑφ' ἡμῶν, ἀλγεινότατον. Φαίνεται λοιπὸν ὅτι ἡ ψυχὴ τοῦ ἰδανικοῦ πρῶτον μὲν πλάττει τὸ φάντασμα πῦρ, εἶτα δ' ἀπ' ὀλίγου ὀλίγου, τρόπῳ ὅμως ἀκαταλήπτῳ, προσίστησι ἀλγειτικὴν τινὰ δύναμιν, ἕως οὗ τὸ μὴδενίση καὶ αὐτὸν τὸν δημιουργόν, ἂν αὐτὸς δὲν προλάβῃ τὸ πλάσσει ἢ τὴν φυγὴν, ἢ τὸ χεόμενον ἐπ' αὐτοῦ ὕδωρ. Ἄλλὰ - τοῦτο τί ἄλλο σημαίνει, εἰμὴ ὅτι ἡ ψυχὴ τοῦ ἰδανικοῦ

κρέματα ἐξ ἀνυπάρκτων ὄντων : ὅ ἐστιν ὅτι καὶ αὐτὴ εἶναι μὴ ὄν ; Ὡς ἂν οἱ πραγματικοὶ δέδῃνται ἀγρυξία περὶ τῆς τῶν σωμάτων ὑπάρξεως (203), οὐδαμῶς ὀλιγώτερον πάσχουσι τὸ αὐτὸ καὶ οἱ ἰδανικοὶ περὶ τῆς ἀνυπαρξίας αὐτῶν. Ἄλλ' ὡς φαίνεται ἡ ἀγρυξία τινὸς δὲν εἶναι ἀπόδειξις τῆς τοῦ ἐναντίου ὑπάρξεως, ὅπερ εἶναι τὸ ἡμέτερον ζητούμενον.

207. Οὐδεὶς ἀρνεῖται ὅτι αἰσθάνεται. . διότι ἔχει συνείδησιν τοῦ πράγματος, εἴτε μεταφυσικὴν βεβαιότητα (200). Οὐδεὶς ἀρνεῖται ὅτι διανοεῖται. . διότι ἔχει συνείδησιν τοῦ πράγματος, εἴτε μεταφυσικὴν βεβαιότητα. Οὐδεὶς ἀρνεῖται ὅτι βούλεται. . διότι ἔχει συνείδησιν τοῦ πράγματος, εἴτε μεταφυσικὴν βεβαιότητα : ὅ ἐστιν οἷτε πραγματικοὶ καὶ οἱ ἰδανικοὶ συμφωνοῦσιν ὅτι ἡ ἐμὴ ψυχὴ ἔχει δύο δυνάμεις : νοῦν καὶ βούλησιν. Ὡς τὸ, βούλομαι εἶναι οὐδὲν ἄλλο, ἢ ἐγώ. Ἄλλὰ τὸ, βούλομαι σημαίνει οὐδὲν ἄλλο, ἢ ἐγὼ ἔχω ἐπιθυμίαν τινὸς μετὰ τῆς ἐκπληρώσεως αὐτῆς : ὅπερ ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ, κινῶ ἑμαυτὸν ἢ ὀλοκλήρως, ἢ ἐν τῶν μελῶν μου. Ὡς ἡ τινὸς ἐπιθυμία καὶ ἡ ἐκπλήρωσις αὐτῆς, εἴτε ἐμὴ κίνησις εἰσὶν ἐγὼ, ἐξ οὗ ἔπεται ἀναγκαιῶς ἢ μὴ ἐκπλήρωσις : τουτέστι τὸ ἐμποδίζον νὰ ᾖ μὴ ἐγώ. Λαμβάνω λοιπὸν ἀνὰ χεῖρας, ὅπερ οἱ πραγματικοὶ ὀνομάζουσι μῆλον. . ζητῶ νὰ καταλάβω τὸν τόπον αὐτοῦ, καὶ αὐτὸ ματαιοῦ τὴν ἐμὴν βούλησιν, ἀναχαιτίζον τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἐμῆς ἐπιθυμίας. Ὡς ἐνταῦθα κατὰ μὲν τὴν ἐπιθυμίαν εἰμὶ ἐγώ, κατὰ δὲ τὴν μὴ ἐκπλήρωσιν εἰμὶ μὴ ἐγώ. Ἄλλὰ τὸ μὴ ἐγὼ εἶναι ἄλλο τι, ἢ ἐγώ. Ὡς ἐνεστὶν ἐν τοῖς οὖσι καὶ ἄλλο.

τι, ἢ ἐγώ. Ἄλλ' ἐγώ, οὐτινος δηλονότι ἢ ἐκπλήρωσις τῆς ἐπιθυμίας μηδενίζεται, εἰμὶ ὄν αὐθύπαρκτον (205) εἴρα ὄν αὐθύπαρκτον θέλει εἶναι καὶ τὸ μῆλον, ὅπερ ὀνομάζω σῶμα.

β'. Πόθεν - ἄλλοθεν γινώσκω ἐγὼ τὴν ἐμαυτοῦ ὑπαρξιν, εἰμὴ διότι αἰσθάνομαι ἢ διανοοῦμαι; Τίς - δέομαι, μὴ αἰσθανόμενος ἢ μὴ διανοούμενος σύνοιδε τὴν ἐαυτοῦ ὑπαρξιν; Οὐδεὶς. Ἄλλά - καὶ κατ' αὐτὸν τὸν ἰδανικόν τὸ αἰσθάνεσθαι ἢ διανοεῖσθαι τί ἄλλο σημαίνει, ἢ ἀποτελεσμα; ὥς ἐγὼ ἀποφαίνομαι τὴν ἐμαυτοῦ ὑπαρξιν: ἢ ἂν θέλης τὴν ὑπαρξιν τῆς αἰτίας ἐκ τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἀποτελέσματος. Ἄλλ' - ὅταν ἀποτελεσμά τι μηδενίζῃ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ ἐμοῦ ἀποτελέσματος εἴρα τοῦτο δὲν θέλει νὰ εἰπῇ ὅτι τὸ κούτου αἴτιον εἶναι μὴ ἐγώ; Ἄλλ' ἐγώ, οὐτινος δηλονότι τὸ ἀποτέλεσμα μηδενίζεται, εἰμὶ ὄν αὐθύπαρκτον (αὐτότι) εἴρα ὄν αὐθύπαρκτου θέλει εἶναι καὶ τὸ πρὸς ἐμὲ ἀντενεργοῦν. γ'. Ἐκαστον τῶν ῥημάτων εἶναι σύνθετόν τι ἐκ βουλήσεως καὶ ἐνεργείας (160). Ἄλλ' ἂν τὰ ῥήματα ἐκλείψωσιν, ἐκλείπω καὶ ἐγώ. Ὡς ἐγὼ εἰμαι οὐδὲν ἄλλο, ἢ βούλησις καὶ πράξις. Ἄλλ' ἐν ᾧ ἐγὼ ἐμποδίζομαι εἴρα τοῦτο τὸ ἔργον εἶναι μὴ ἐμὸν καὶ ἔτι ἐναντίον τῆς ἐμῆς πράξεως καὶ βουλήσεως εἴρα διὸ καὶ ἡ ἐμὴ βούλησις μένει ἄκυρος. Καθότι ἂν τις κατασχῇ τὴν ἐμὴν χεῖρα γράφουσαν εἴρα αὐτὸς θέλει νὰ ἐμποδίσῃ τὴν πράξιν, χωρὶς ὅμως νὰ μηδενίσῃ καὶ τὴν ἐμὴν βούλησιν. . . καὶ σημεῖον ὅτι ἂν ἀρήσῃ τὴν ἐμὴν χεῖρα ἐλευθέραν εἴρα αὕτη θέλει γράφει πάλιν. . . καὶ ἂν πάλιν τὴν κατασχῇ εἴρα πάλιν τὴν μὲν πράξιν θέλει μηδενί-